

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Articulus II. De Regulis Juris Libri V. Decretalium Gregorij IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

SUMMARIUM.

1. *Restringenda hac Regula est ad obligationes.*
2. *Ejus sensus.*
3. *Non procedit in obligationibus spiritualibus.*
4. *Et descenditibus ex delicto.*
5. *In aliis etiam necessaria non est.*

Regula hæc ad verbum refertur *§. Omnis*, post *can. Beata*, 27. q. 2. etique concordat *Regula 35. in Pandectis*, cujus tenor est, *Nilil tam Naturale est, quam eodem genere quodque dissolvere, quò coligatum est: cui subicitur, Ideo verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensûs obligatio contrario dissensu dissolvitur.* Quæ exempla Regulam nostram non paucis difficultatibus expediunt, dum ejus generalitatem ad obligationes, nec immeritò, restringunt; cum in rebus natura & arte factis apertè non procedat; igne enim produci ignem, non etiam extingui: lanam eò modò, quò rubra evasit, albam non reddi, experientiâ doceamur.

Magis, nec malè, Regulam coarctant *Glossa V. Omnis*, & *Panormit. pr. §. n. 2.* eam ad obligationes solum temporales reducentes; ut ejus

Sensus sit, *Omnis res, id est, omnis obligatio seu contractus temporalis ac civilis per quasunque causas, sive media & modos, contrahitur aut inducitur, per eosdem dissolvitur; cum serè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberemur, ex sententiâ Pauli ICT. & Regula 33. in Pandectis; sic enim emptio venditio mutuo consensu perficitur & dissolvitur ante traditionem: & post hanc factam, accedente mutuo consensu, contrariâ rei & pretii red-*

dem R. uor. in o. sic etiam iegans omnem penum, præter vinum, quod Romæ habet, solum penum, quæ Romæ est, legasse videtur, *l. Nam quod §. 6. cit.*

15. Secundum, Exceptio firmat Regulam in contrarium in calibus non exceptis, *l. Quæritum §. V. Denique cit. §. l. Ex eo 18. ff. de Test.* cum; quia speciem aliquam sub genere contentam excipiens de cæteris sub eodem contentis cogitasse videtur, de iisque contrarium sentire, *l. Cum Prator cit. pr.* tum verò; quia verba Regulæ, cum generalia sint, omnes casus, quos significant & non excipunt, sub dispositione comprehendunt, *cit. Dynus n. 12. & Tuschus Concl. cit.* Nisi casus exceptis omnino similes, vel aliunde expressè vel tacitè sint excepti: aut ex aliqua ratione verisimile non sit, disponentem de iis idem, quod de aliis sensisse: vel demum correctio Juris aut aliquod absurdum sequatur.

16. Tertium, Exceptio non ampliat Regulam, hoc est, non facit, ut ejus dispositio comprehendat aliqua, quæ, exceptione non factâ, Regulæ verba ex proprietate sermonis non comprehensissent. Ratio aperta est; quia exceptio ex natura sua Regulæ detrahit, non addit: ab ea aliquid eximit, non includit aliquid, quod, illâ exceptione cessante, non includisset, *cit. Decius n. 23. & Tuschus Conclus. cit. n. 4.*

ARTICULUS II.

De Regulis Juris in Decretalibus Antiquis.

REGULA I.

Omnis res, per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur.

tii redditione, *l. Prout 80. ff. de Solut. & §. fin. Instit. Quibus mod. toll. oblig.* Sic stipulatio tollitur per stipulationem, & pactum prius abrogatur posteriori, *l. Si unus 27. §. 2. ff. de Pactis*: non quidem hoc, sicut illa, ipsò Jure, sed ope exceptionis sive replicationis. Ratio est; quòd stipulatio fomentum & vim à Jure Civili habeat; ut præcedentem obligationem ipsò Jure perimat; non etiam pactio nuda, per tradita à Bruneman. *in l. Si unus cit. n. 4. & supra Lib. 1. tit. 35. à n. 16.* Sic obligatio legalis, legislatoris præcipientis vel prohibentis voluntate legitime promulgatà, inducitur, eademque revocatur, *arg. c. Alma 24. pr. de Sent. excom. in 6.* Simili ferè modo testamentum solenne per aliud solenne revocatur, *l. Hac consultissima 21. C. de Testament.* Pluribus exemplis Regulam hanc illustrant Streinius & Gonzalez *Uterque n. 2.*

3. Eam autem ad obligationem temporalem reducendi ratio est; quia, in spiritualibus Regulam nostram non procedere, exploratum est; cum non solum in Baptismo & Ordine; quòd hæc Sacramenta semel suscepta, sicut non iterantur, sic nunquam amittantur, Glossa *V. Omnis cit.* sed etiam in matrimonio ei locus non sit; quia hoc mutuò consensu, quò contractum est, non dissolvitur; quòd semper Sacramentum vel signum sit rei sacre & spiritualis, scilicet conjunctionis Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis humanæ, si per carnalem copulam consummatum, *c. Debitum §. de Bigamis & c. Unico de voto in 6.* si verò ratù duntaxat sit, unionis inter Deum & animam iustam per gratiam & charitatem, *c. Debitum cit.* Ratio discriminis inter spiritualia & temporalia est; quòd ista faciliùs destruantur, quàm constituantur; illa faciliùs constituantur, quàm destruantur, *c. Inter corporalia 2. de Trans-*

lat. Episc.

Eandem etiam ad Civilem obligationem referendi ratio est; quòd obligatio descendens ex delicto non tollatur factò contrariò: sed deponitione sive perfolutione poenæ, pactione vel dissimulatione adeò; ut reus neque restitutione liberetur, *l. Qui ea 65. ff. de Furtis & l. Non prodest §. ff. Vi bonor. rapt.*

5. Illud etiam probè notandum est cum Glossa *in Reg. cit.* hæctenus declaratà Regulam non negari obligationes aliis, quàm, quibus inductæ sunt, modis dissolvi posse, ut proximè *cit. Regulam Civili* insinuat; sic enim contractus & obligationes aliquæ morte, reali solutione & compensatione tolluntur: licet ista non inter venerint in eorù constitutione. Sic etiam possessio, quam corpore simul & animò adipiscimur, *l. Possideri 3. §. 1. solò animò* amitti potest, *l. cit. §. 6. ff. de Adquir. possess.* Frequentior tamen & magis naturalis dissolvendi modus est, qui constituendi fuit, *Reg. Nihil cit.*

Deinde præ oculis habenda est altera & præfenti respondens Regula Civilis, *Ferè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur*; particula enim *Ferè* satis indicat, id Regulare duntaxat, non perpetuum esse: &c, sicut hanc, sic nostram quoque Regulam exaudiendam de obligationibus & contractibus, lege vel naturà sua non exceptis.

REGULA II.

Facta, qua dubium est, quò animò fiant, in meliorem partem interpretamur.

SUMMARIUM.

1. Quòd factum hominis dubium.
2. Sensus

2. Sensus & ratio Regula,
3. Neque providam rerum suarum custodiam,
4. Neque sinistrum de actu malo iudicium excludentis:
5. In dubio benignitatem generaliter commendantis.

I. **D**ubium hoc loco habetur factum sive actio hominis, cujus honestas, & inhonestas anceps est, ob defectum certæ aut verisimilis rationis, seu motivi in alteram partem nos determinantis; cum, si iudicium de eo nostrum evidenti, infallibili, aut verisimili seu probabili ratione in alteram partem determinaretur, scientiam eive æquivalentem certitudinem, vel saltem opinionem haberemus, Streinius *ad hanc Reg. n. 1. Quare*

2. Propositæ Regulæ sensus est, *Quando actiones ita indifferentes apparent, ut, an animò & intentione bonâ malâve posita sint, modò explicatò dubium sit, in meliorem partem eas interpretari, animòque bonò & rectâ potius, quàm sequiori aliquâ intentione exercitas, iudicare debemus, juxta illud Servatoris, Nolite iudicare (temerè & sine verisimili saltem ratione) & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini; Matth. cap. 7. v. 1. & Lucæ cap. 7. v. 37. Ratio est; quia lex Charitatis proximi dicat, quemlibet innocentem bonumque habendum; donec, verisimili saltem indicio, malus esse demonstretur, c. *Unio. de Scrutinio, c. fin. de Presumpt. & l. Meritò 51. ff. Pro socio*; cum enim homo naturâ suâ bonus sit, & bonitatem atque innocentiam actu aliquo exuisse non præsumatur, jus ad famam & estimationem bonam habet, donec alicujus criminis reus appareat, vel probetur, S. Thomas 2. 2. q. 60. art. 3. & Laiman.*

Lib. & tract. 3. p. 2. cap. 2.

3. Regula tamen & ratio hæc non obstant vel impediunt, quò minus ignotos, & præsertim peregrinos homines ad se venturos hospitio recepturus, cubiculis cistisque probè obseratis, pecuniam aliasque res suas colloctet in tuto; cum cautela hæc rerum suarum amore, earumque conservandarum studio fieri queat ac soleat, quin ejusmodi homines furaces aut mali temerè iudicentur, aut de ipsis sinistra aliqua suspicio concipiatur, *cir. Laiman. n. 6.*

4. Neque istius Regulæ vigore clericus mulierem amplectens, id huic benedicendi potius, quàm aliò animò fecisse est existimandus, ut voluit Glossa *in can. Absit 14. V. Sinistrum, 11. q. 3.* cum; quia hoc novum & in Ecclesia inusitatum benedicendi est genus: tum verò; quia Regula nostra procedit de solis actibus secundum speciem externam indifferentibus; cujusmodi amplexus feminae in clerico non est; cum, si non, ut solet, actus sit libidinis aut levitatis, illius tamen periculum & fidelium scandalum afferat; ut, sicut si furem, adulterum, blasphemum, ebriosum; sic quodammodo etiam, si talem clericum male agere quis iudicet, id non faciat temerè, neque in præsentem Regulam delinquat; cum in maleficiis animus bonus non præsumatur, c. *1. de Presumpt.* juxta illud Christi, *Ex fructibus, sive operibus eorum cognoscetis eos, Matth. cap. 7. v. 20.*

5. Quemadmodum in dubio actionem hominis quoad externam speciem indifferentem benignè, sic privilegium, testamentum, contractum &c. ita interpretari oportet, ut potius valeant, quàm pereant, *l. Quorsens 12. ff. de Reb. credit.* ut ad *Rubric. præced. n. 26.* est dictum.

Simili modò in odiosis & onerosis v.g. in infligendis pœnis in dubio mitiorem ac beni-

at benignam partem interpretatione reo favorabili amplectimur, vigore *Reg. Odia* 15, in 6. & huic consonantium ejusdem Libri Regularum 30. & 49. quarum illa; ut in obscuris minimùm sequamur: ista; ut in penalis benigniorem interpretationem amplectamur, admonemur, *Glossa hic V. Meliorem, & Panormit. n. 7.*

REGULA III.

Utilius Scandalum nasci permittitur, quam Veritas relinquatur.

SUMMARIUM.

1. Scandalum aliud Activum est, aliud Passivum:
2. Et hoc Pharisaicum vel Pusillorum.
3. Veritas alia Vita & alia Justitia est vel Disciplina.
4. De quarum primâ Regula procedit.
5. Illicitum semper est scandalum Activum.
6. Est peccato alieno aliquando licitè quis cooperetur.
7. Scandalum Passivum aliquando licitè permittitur:
8. Sape tamen bona actionis omissione vitandum est.

1. **S**candalum generatim dicitur Operatio, quâ proximo spiritualis ruinæ occasio præbetur: estque vel Activum, vel solummodo Passivum, secundum D. Thomam 2, 2. q. 43. art. 1. Activum & propriè dictum scandalum est dictum vel factum sive externa operatio vel omisso minus recta, hoc est, ex se mala & prohibita, vel saltem mali speciem referens, & proximo præbens occasionem ruinæ spiritualis: cujusmodi

scandalum dat non solum is; qui alterum jussu, consilio, suasionem &c. ad peccatum inducit: sed is etiam, qui coram altero exercet vel omittit actionem, quæ ejusve omisso suâ naturâ peccati occasionem præbere potest; ut, si quis coram innocentibus impuros sermones misceat, die Festo & ab Ecclesia præcepto omitat auditionem Missæ sacrificii, vel die interdico coram aliis comedat carnes, quamvis ob occultam causam sit excusatus. Passivum & merè per accidens scandalum dicitur dari, cum præter operantis intentionem, & præter naturam & qualitatem operis, ex eo ejusve omissione quis accipit occasionem peccandi, Azor p. 1. *Instit. lib. 12. cap. 16. q. 1.* & Laiman. *Lib. 2. tract. 3. cap. 13. n. 1.*

Passivum hoc, sive non datum, sed acceptum, aliquando dicitur & fuit scandalum Pharisaicorum, ex actionibus Apostolorum, nec mali specie infectis: & ex ipsius Christi Domini operibus omni ex parte perfectis; ac proinde nullâ justâ causâ, sed ex malitia tantum sive passis ruinam spirituales; aliquando Pusillorum est, cum scilicet proximus ex opere bono vel indifferente occasionem ruinæ accipit vel ex mera fragilitate, vel ex ignorantia; quod illicitum existimet aliquid, quod nullò Jure vetitum vel omnino laudabile est. Ita ad mentem S. Basilii in *Reg. Brev. interrogat. 6.* aliorumque DD. Palao *Tract. & disp. 6. p. 8. n. 1.*

Veritas etiam secundum Gloss. *hic V. Veritas*, triplex est. Vita, Justitia, Disciplina: quarum prima & ab omnibus custodienda in studio vivendi secundum rectam rationem & sine peccato: altera, iudicibus proposita, in iudiciorum cum Jure & legibus conformatione consistit. Postrema, eaque Prælatorum propria, sita est in cura; ut à subditis omnia debito ordine modòque præstentur, eâ

Yyy

tur, eâ

tur, eaque non præstantium correctione, Glossa V. cit.

Harum Veritatum postrema aliquando, quando scilicet ex directione vel saltem correctione subditorum exasperatio aut graviora mala timentur, aliquamdiu prudenter intermitteritur. Altera quoque, licet custodienda eatenus sit; ut insons non condemnetur: &, quod suum est, contra jus nemini auferatur: aliquando tamen temperari etiam ipsa potest pœnæ mitigatione vel condonatione, Strein. ad hanc Reg. n. 1. in fine; ut proinde proposita Regula de prima seu vitæ veritate & integritate procedat, ejusque

4. Sensus sit, Scandalum permittendum potius, quam actione aliqua peccaminosa vitæ honestas & integritas deseratur vel minuat. Quoniam verò scandali evitandi obligationem, aliquando dari, extra omne dubium est, relatæ Regulæ sensus planior reddendus est usu recurrentium & notabiliorum casuum declaratione.

5. Et primò quidem omni casu illicitum est scandalum Activum, quò proximus vel expressè vg. jussu, consiliò: vel tacitè, vg. actionis peccaminosæ coram eo positæ pravò exemplò ad peccandum inducitur, cit. Doctor Angelicus q. 64. art. 6. Navarrus Manual. cap. 17. à n. 262. & Suarez in 3. p. tract. 3. disp. 18. f. 1. Quod exploratum omnino est ex verbis Servatoris, *Va homini illi, per quem scandalum*, propriè dictum & Activum, *Venit*, Matth. cap. 18. v. 7. Ratio est; quia repugnat præcepto Juris Naturalis, proximi in peccatum inductionem, tanquam actum Charitatis & Misericordiæ virtutibus contrarium, ventantis: quod præceptum cum Negativum sit, semper & pro semper, hoc est, o. omni casu obligat, ex recepta doctrina cit. Suarez Lib. 2. de LL. cap. 13. n. 1, ut

in Proëmio n. 27. est dictum.

Neque, scandalum hoc aliquando licet præberi, evincitur ex eo; quòd cooperari aliquando liceat peccato alieno; sic enim sacerdos Eucharistiam publicè, imò & privatim ministrare potest ac debet ei, quem indignum novit ex sola confessione Sacramentali. Sic fabri & opifices alii sine peccato laborant in reparanda veteri Synagoga Judæorum & extruendo novo templo hæreticorum, ubi ea à Magistratu legitime permittuntur. Sic conjux debitum licitè reddit conjugi, quem Continentiæ votò obstrictum novit & à proposito nequit avocare &c. Non, inquam, exempla hæc contrarium evincunt, cùm; quia etiam Deus ad actiones hominum peccaminosæ concurrat, quin peccati author existat: tum verò; quia nunquam licet alterius actioni peccaminosæ cooperari formaliter cum intentione peccandi: sed materialiter duntaxat, exhibendò objectum vel ministrandò materiam: idque etiam non nisi concurrentibus tribus conditionibus: quarum prima est; ut cooperationis actus in se moraliter bonus aut saltem indifferens sit. Secunda; ut non fiat intendendò peccatum: neque nisi justà vg. necessitatis aut utilitatis causâ exposcente vel suadente. Tertia; ut cooperans, peccatum, cui materialiter cooperatur, impedire non teneatur ex officio, vel saltem hic & nunc non valeat, sed id ex justa causa permittere possit, Laiman, cit. cap. 13. n. 4. & Busenbaum Medulla Lib. 2. tract. 3. cap. 2. art. 3. pr.

7. Secundo etiam Passivum, non Pharisæicum duntaxat, sed Pusillorum quoque scandalum permittendum potius est, quàm omittatur actio, quæ nec mala est, nec mali speciem habet, si eam non omitti propria vel aliena necessitas aut notabilis utilitas poscat, Reg. cit. D. Thomas 2. 2.

mas 2.2. q. 78. art. 4. Navarr. in cau. 1.
§. Si sacerdos, de Panis. disp. 6. Laiman.
cit. Lib. 2. tract. 3. cap. 13. n. 1. & alii DD.
secundum quos, urgente necessitate vel
notabili utilitate suadente, mutuum ab
eo, qui usuras exacturus: & Sacra-
menta peti possunt à parochio concubina-
rio, qui ea sine prævia peccatorum con-
fessione & contritione ministraturus non
ignoratur: licet, iustà ejusmodi causâ non
subsistente, neutrum licitè fiat.

8. Tertio, quin, merè Passivo Pusil-
lorum scandalò insuper habitò, ad actio-
nem, ejusve omissionem obligamur, quan-
do eâ propriâ vel alienâ etiam corpora-
lis salutis detrimentum vel grave damnum
Reipublicæ impediri posse, rationabili-
ter judicamus, Laiman. l. cit. §. Tertio,
ubi ex hac ratione hæreticos & malefa-
ctores alios, spirituali ipsorum ruinâ non
attentâ, ultimò supplicio affici posse, ob-
servat. His tamen non obstantibus

Quarto, ad cavendum scandalum
Passivum omitti vel exerceri actio debet,
quando nec aliena nec propria necessitas
vel utilitas ad eam nos cogit, Laiman.
cit. n. 8. Ratio est; quia, cum tali casu
sine incommodo possimus, spirituale pro-
ximi detrimentum impedire tenemur,
Charitatis & Misericordiæ lege nos obli-
gante.

Multò tamen major obligatio est
cavendi scandalum Pusillorum quàm Pha-
risaicum; cum illorum ex ignorantia vel
infirmirate: istorum autem scandalum ex
perverse voluntatis malitia accipiat: magis
autem condescendum sit ex infirmitate,
ignorantiâve, quàm ex mera
malitia spirituale damnum patienti: &
propterea Christus Dominus, sicut, *Va,*
ait, illi, qui scandalizaverit unum de pu-
illis, Matth. cap. 18. v. 7. sic exiguam
rationem Pharisæicæ malignitatis habenda
verbò & exemplo suo docuerit apud

eundem Evangelistam, *Sinite, cæci sunt*
& duces caecorum, cap. 19. v. 14. S. Tho-
mas cit. q. 43. art. 7. & 8. Suarez de
Charitate disp. 10. §. 4. n. 8. & Palao *Disp.*
6. cit. p. 16. n. 6.

REGULA IV.

*Quod non est Licitum in lege;
Necessitas facit Licitum.*

SUMMARIUM.

1. *Necessitas alia Absoluta, alia Mor-*
alis:
2. *Et hæc alia Extrema, alia Gravis,*
vel Communis,
3. *Absoluta à pœna & culpa semper ex-*
cusat.
4. *Moralis nullam actionem Lege Na-*
turali:
5. *Positivâ autem veritam, si gravis,*
sape,
6. *Non semper licitam reddit & cobo-*
nescat:
7. *Saltem, si recurri nequeat ad supe-*
riorem.
8. *Communis necessitas non excusat.*
9. *Regula proposita sensus.*

Necessitas est Vis quædam, actio-
nem ejusve omissionem ita in-
ducens; ut aliter fieri non pos-
sit: estque vel Absoluta vel
Moralis, prout aliquid aliter fieri ne-
quit vel simpliciter aut saltem naturali-
ter, vel solummodo moraliter, hoc est,
sine magna difficultate. Posterior hæc
sive Moralis necessitas ulterius trifariam
dividitur in Extremam, Gravem & Le-
vem seu communem. Extrema est, cum
vitæ vel periculose infirmitatis: Gravis,
cum sine honoris, famæ, fortunarum ma-
gno periculo: Communis, cum sine labore
Y y y 2 vel mo-

vel molestia, communiter accidere solita, aliquid fieri non potest. Quò de necessitatis varietate præmissò, quando propositæ Regulæ locus, aut secus & quis ejus sensus sit, planum erit, si discrimen etiam inter Jura statuatur.

Primò enim actionem vel omissionem quocunque Jure vetitam & illicitam necessitas absoluta eatenus cohonestat; ut ejus vi aliquid faciens vel omittens ab omni culpa & pœna excusetur, *c. Sacris 5. de Lis, que vi merisve caus.* S. Thomas 1. 2. q. 6. art. 5. & Azor p. 1. *Instit. lib. 1. cap. 9. q. 3.* Ratio est; quia talis necessitas voluntarium & liberum tollit: culpa autem seu peccatum usque ad eò voluntarium malum est; ut nullo modo peccatum sit, si voluntarium non sit, ut ait S. Augustinus relatus *pr. 15. q. 1.* sic enim à culpa & pœna excusatur fidelis, cujus renuentis manus vi ab aliquo adhibita movetur, ut ex ea in subjectum ignem decidens thus incendatur: & legis Ecclesiasticæ transgressor non est, qui die Festo Sacrum, Confessionem peccatorum annuam & Paschali tempore sacram communionem omittit; quòd detineatur carcere, & sacerdotis copiâ destituatur.

Secundò, actionem illicitam Jure Naturali ulla, etiam extrema, necessitas Moralis cohonestare & licitam reddere non potest, Sylvester *V. Necessitas*, Vivianus & Wagnereck *in Reg. cit.* Ratio solida est; quia hòc Jure illicita intrinsecè atque essentialiter mala sunt, nulloque casu bona honestaque evadere possunt; cum essentia rerum nequeant mutari; sic enim perjurium & simplex etiam mendacium, tam officiosum quam perniciosum, nulla etiam extrema necessitas cohonestat, *can. Mibi 11. can. Ne quis 12. Ec. 22. q. 1.* Unde duce S. Thoma 2. 2. q. 110. art. 4. & ipso S. Augustino in verba; *Perdes omnes, qui loquuntur*

mur mendacium, Psalm. 5. 9. 7. & *Lib. contra Mendacium cap. 17.* à T. T. vanitatis meritò redarguitur ac rejicitur Opinio Origenis *in Epistol. ad Galat.* Cassiani *Collat. 17. cap. 17.* & aliorum asserentium, perinde, ut pharmacò, sic & mendaciò subinde boni malique causâ utendum; cum enim mendacium intrinsecè malum sit, in omnia & omni casu peccatum erit, juxta illud, *Omne, quod à veritate distordat, iniquitas est*, S. Bernard. *de Modo bene vivendi Serm. 31.*

Tertiò, actionem vel omissionem, vetitam lege merè Positivâ, Moralis, nec solum extrema, sed gravis quoque necessitas sæpe, aliquando etiam Divinâ lege interdictam, licitam reddit, secundum *Reg. cit. & tritum, Necessitas non subiacet legi, c. Quandò 4. de Consuetud.* sic enim licitè panes Propositionis comedit David, 1. Reg. cap. 21. v. 6. & Machabæi cladem ab hostibus imminentem in Sabbatho propulsârunt 1. Machab. cap. 2. v. 38. non obstante lege divina, vetante actionem utramque. Simili modo, humanæ legis prohibitionem non obstante, licitè carnes in Quadragesima comedit æger, & inopiâ laborans tempore famis, *c. Consilium 2. de Observat. Jejun.* & sacerdos Missam celebrat in loco prophano, si fidelium ad Divina audienda confluentium multitudinem Ecclesiæ angustia non admittant; quantumvis à carnibus abstinentia & jejunium Quadragesimali tempore fidelibus præceptum, *c. Consilium cit. §. fin.* & in ejusmodi loco Missæ celebratio lege Ecclesiastica sit interdicta *can. Sicut 11. & can. Nullus 15. dist. 1. de Consecr.* Ratio est; quia legislator Divinus, licet ad legum suarum observationem cum quovis fortunarum, fama, vitæque periculo obligare absolutè valeat, ordinariè tamen humanæ conditioni, imbecillitati que eas solet accommodare; ut

Sare; ut non obligent, quando sine ejusmodi manifesto periculo nequeunt observari, S. Thomas 1. 2. q. 100. art. 8. Suarez Lib. 3. de LL. cap. 30. n. 6. & Laiman. Lib. 1. tract. 4. cap. 14. n. 6.

6. Dixi, *Sape & Aliquando*; quia legem Positivam etiam humanam cum rerum, honoris, ipsiusque vitæ periculo observandi obligatio est. Imprimis, quando ea publicum bonum totius communitatis aliàs grave discrimen subituræ spectat; sic enim sigillum Sacramentale violari à Confessario, à Parocho tempore pestis oves & à milite statio deferri non potest, quantumvis fractione illà & istarum desertione mortis aliàs certò imminentis periculum valeat vitari. Ratio est; quia bonum commune animarum, civitatis & exercitùs, quod illius & istarum custodia spectat, multum præponderat vitæ, famæque & fortunæ bonis alicujus privati, Covarruvias in c. Alma p. 1. §. 3. n. 9. Suarez cit. cap. 30. n. 4. & Palao Tract. 3. disp. 1. p. 16. n. 1. & 2. Deinde, quando legis Positivæ, etiam humanæ, transgressio cessura videtur in contemptum ipsius legis & potestatis legislatricis, vel in detrimentum Fidei & Religionis Christianæ; quia tali casu legis transgressio intrinsecè mala & vetita est Iure Naturali, potestatis publicæ & Religionis commune bonum cuius privato præferendum, dictante, cit. Suarez n. 7. Laiman n. 6. & Palao n. 3. Demum, quando divina lege aliquid institutum vel præceptum est tanquam medium simpliciter necessarium ad salutem: ut in nova Lege in peccato Originali conceptis Baptismi, & in Actuale & lethale relapsis Pœnitentiæ Sacramenta; cum sine his in re aut voto susceptis justificari non possint. Unde ad eorum susceptionem in Adamo lapsi & postea relapsi adstringuntur Iure Naturali, ad usum mediocrum, ad æternam salutem con-

sequendam simpliciter necessariorum, quemlibet obligante.

Rectè etiam cum Sylvestro V. cit. Sanchez Lib. 3. de Matrim. disp. 10. n. 23. monet, in externo foro, cum necessitas saltem non extrema à legis obligatione excusat, ad superiores recurri, & actionem eà præceptam omittendi vel prohibitam ponendi licentiam peti consuevisse ac debere; ut legis temerè violatæ suspicio evitetur.

Quartò, à legis etiam humanæ observatione necessitate Morali communi subditos non excusari, frequenti DD. calculò receptum & exploratum est; quòd, si ea excusaret, propter casuum quotidie occurrentium frequentiam, legales obligationes pessimò publicò facillè eluderentur. Ex deductis Expeditus Regulæ præsentis sensus est, *Extremà & gravi necessitate Morali urgente sapè licita & honesta sunt actiones & omissiones, quæ Positivè à lege humanà, & aliquando etiam Divinà, prohibita sunt.*

REGVLA V.

Quod Latenter aut per Vim vel aliàs Illicitè introductum est, nulla debet Stabilitate subsistere.

SUMMARIUM.

1. Regule sensus,
2. Exempli actuum Jure irritorum,
3. Et infirmorum declaratur.

Similis huic est Regula, *Quæ contra Jus sunt, utique pro infectis haberi debent, quæ est, 64. in 6. infra tradenda.*

Hòc locò propositæ sensus est, *Id, X y y 3 quod do-*

quod dolose in oculo, arbitrio seu testibus remota, vel adhibita violentia metuve iniuste incensio, vel contra Juris prohibitionem introductum gestumve est, licet quoad culpa istave promerita pena reatum validam sit, & donec culpa expietur poenaeque extolatur vel remittatur, esse perseveret: quoad alios tamen Juris effectus, si non invalidum nullumque est ipso Jure, non subsistere, seu firmiter perseverare ac stabiliri, sed infirmari revocari ac rescindi debet: nisi vel ex natura sua, vel ex legis dispositione insolubile atque irrevocabile sit, Azor p. 1. Instit. lib. 5. cap. 16. q. 17. Laiman, Lib. 1. tract. 4. cap. 16. n. 4. & Streinius ad hanc Reg. n. 3.

2. Declaratur exemplis; sic enim Primò matrimonium aliter quam coram proprio parocho & duobus vel tribus testibus contractum, aut mortis vel alterius mali gravioris comminatione extortum non subsistit, ipsoque Jure irritum est; quòd clam aut vi contractum sit contra decretum irritans S. Synodi Trident. Sess. 24. cap. 1. V. Qui aliter, de Res. matrim. c. Cum locum 14. c. Veniens 15. Sc. de Spons. & matrim. Secundo invalida est alienatio rei Ecclesiae immobilis vel pretiosa facta sine consensu Capituli, can. Sine exceptione 12. q. 2. c. 1. c. Tua nuper Sc. de His, que à Pralat. Sc. Tertio, sponsalia falsò commemorata nobilitatis intuitu vel gravissimi comminatione obtenta, licet Jure valida sint, nihilominus quòd obtenta dolò vel coacta sint, stabilitate carent valenque rescindi arg. c. Abbas 2. de His, que vi metusve causà Sc. eòdemque modo validi quidem, sed rescissioni obnoxii sunt contractus initi à clerico, lucrum quarente ex illicita negotiatione; quòd celebrati sint contra Juris prohibitionem, c. Secundum 6. Ne Clerici vel Monach. Sc.

Plura de actibus dolò obtentis Lib.

2. tit. 14. an. 1. de extortis vi metusve Lib. 1. tit. 40. 1010, de gestis contra Jus infra ad Reg. 64. in 6.

REGULA. VI.

In ipso causa Initio non est à Questionibus inchoandum.

SUMMARIUM.

1. Varia lectio textus,
2. Et acceptio Questionis.
3. Sensus & ratio Regule.
4. Torturam reorum generaliter damnat Vives:
5. Sed contra DD. torrentem & veritatem,
6. Et reum de crimine plenè convictum subjicientium,
7. Et hoc non permissentium vera Opinio.
8. Ad eam exigitur, ut delictum grave,
9. Et persona à tortura non exempta sit:
10. Ut constet de corpore delicti,
11. Istiusque indicis gravatus sit, qui torquetur,
12. Et plenè convinci aliter non possit,
13. Ut servetur Ordo in penis & reus,
14. Et hi serventur & illa inutiles non reddantur.
15. Poena judicis aliquem indebitè torquentis.

PRo Questionibus hoc loco Quæstibus, id est, querelis seu lamentis, legendum existimat Gonzalez n. 2. Apostolicum rescriptum, ex quo Regula hæc deprompta est, vindicans Gregorio M. seu I. non VII. ut ceteri plerique. Sed, ut nova hæc lectio erudita minimèque damnanda sit, dimittenda tamen non

men non est verus & communis, ut textum Decretalibus inferentis Gregorii IX. verbis & mente retentâ, perutilem in Praxi Regulam non amittamus.

2. Quæstionis autem nomine aliquando veniunt ipsa Judicia publica; quod in iis, an reus nocens, vel innocens, quærat, *l. Facturus 2. ff. de Orig. Juris* cujus §. 23. quæstores, qui capitalibus rebus præsent, à Populo constituti perhibentur. Frequentiori usu quæstio denotat Torturam, quæ ad eruendam veritatem in causis criminalibus adhibetur, *l. Inde Notarius 23. §. 4. ff. ad L. Aquil. §. 1. Item apud 15. §. 41. ff. de Injuris*: & per definitionem dicitur esse Interrogatio de crimine commisso per corporis tormenta, ad eruendam ipsius criminis veritatem, legitimè à Judice instituta, Panormit. *ad hanc Reg. n. 2.* & Haunold. *Tom. 6. de J. & J. tract. 3. n. 355.*

3. Posteriorem hanc nominis significationem laudatus Papa secutus est ex communi sententia Interpp. ac DD. hanc Ecclesiastici Juris Regulam referentibus ad Imp. Augusti Constitutionem ab Ulpiano relatam *l. 1. pr. ff. & Rescripta Diocletiani & Maxim. l. Milites 8. §. 1. C. de Q. quibus accommodatus propositæ Regulæ sensus est, Judicium Criminale à rei tortura non est inchoandum.* Ratio est; quod, si hujusmodi iudicium ac processus inchoaretur à quæstionibus seu tortura, huic sæpe subicerentur innocentes, super quorum corio nequacquam ludendum, neque inurenda eis est macula indelebilis & nota civilis, quæ oritur ex tortura: & si doloris impatientiâ crimen, quod non commiserit, faterentur, vita ipsa adduceretur in discrimen.

4. Ratio hæc apud Lud. de Vives in *Lib. 19. cap. 6. S. Augustini de Civitate Dei* tantum potuit; ut torturæ etiam in causâ progressu locum contra DD. tor-

rentem inficiari non dubitaret. Quod insuper suadet partim; quod ad veritatem eruendam insufficientis ac fallax medium esse videatur; cum plerique patientiâ sive duritiâ ita tormenta contemnant; ut exprimi his veritas nullò modo possit. Aliâ tantâ sint impatientiâ, ut quodvis mentiri quàm tormenta pati velint, ut *l. 1. cit. §. 23.* Ulpianus scribit: partim verò; quia non rarò ex tortura grave damnum redundat in alios innocentes, quos à se perpetrati criminis socios, vel aliò modo reos torti mentiuntur, cum; ut præsentis corporis afflictione liberentur: tum verò; ut poenarum habeant socios aut supplicium mitigetur.

5. Sed rationibus his singularem Opinionem suam Vives non persuadet; cum tortura, si modus præscriptus observetur, non honesta duntaxat, sed omnino necessaria: & absque ea communi bono non satis consultum sit; quia, si eâ veritatem exprimi posse, nescirent facinorosi homines multò audaciores & in scelera projectiores forent; cum hæc perpetrata plenè probari sæpe aliter non possint, quàm delinquentis propriâ confessione: quæ sublatò torturæ mediò vix unquam obtineretur à nocentibus, amore vitæ & ex confessione imminentium suppliciorum timore in criminum negatione persistituris.

Neque contra torturam facit periculum; ne innocentes torqueantur aut denuntientur à nocentibus & similia incommoda, cum; quia hæc merè per accidens: & si torturæ modus observetur, rarissimè eveniunt: Jus autem non aptatur casibus, qui perrarò, sed iis, qui frequenter & facile evenire solent, *l. Ex his 4. §. 1. Nam ad ea 5. ff. de LL.* tum verò; quia explorati & Naturalis Juris dictamen est, ex duobus malis, cum excludi utrumque non potest, eligendum id, quod minus est, *can. 1. dist. 13. & can. Si aliquid, 22. q. 4. S.*

Thomas

Thomas 1. 2. q. 19. art. 6. minus autem malum est, quòd aliquando torqueantur, & ex suamet confessione damnentur ac puniantur innocentes, quàm audacia delinquendi & frequentia delictorum, quæ sublatò torturæ usu passim invalescerent & humanarum societatum perturbarent tranquillitatem, & everterent felicitatem.

Accedit, quòd, sicut à reis quæstionibus subjectis aliquando denuntiari innocentes, sic à testibus quandoque deponi falsum, & hujusmodi testimoniis convictos innocentes damnari ac puniri contingat exemplò Naboth, ab Achab ex falsis testimoniis lapidati 3. Reg. cap. 21. v. 13. nemo tamen DD. sit, qui probationem per testes à judiciis Criminalibus removendam somniârit.

6. Vivis, jam confutato oppositus & non minor error ac praxis est aliorum, ultimò suppliciò affici posse negantium eum, qui crimen non est confessus; ideòque, etiam, cum mille testibus convictus est, ejus confessionem per torturam exprimendam, asserentium. Cui errori suo patrociniùm desumunt ex Constitutione Pœnali Caroli V. cujus art. 16. Imperator in notoriis & evidentibus delictis, reum, si ea negare velit, vi tormentorum ad confessionem adigendum, asserit. Verùm, quia reum in criminis inficiatione persistentem, si legitimis probationibus convictus sit, absque ulla tortura condemnandum ejusdem Constitutionis art. 7. 69. in terminis statuitur; ne Imperator Antinomiam arguatur, art. 16. cit. exaudiendus est de casu, quò delictum non plene, sed ejus solummodo materiale, non etiam formale sive, quò notorium quidem est rei factum externum; dubium autem est, an id dolosè & malitiosè positum sit; reò enim hoc negante, veritatem tormentis exprimendam facillè conceditur; quòd

delictum verè notorium non sit, Hauld. cit. tract. 3. n. 362.

Quare cum isto recedendum non est à sententia Clari §. fin. q. 64. n. 5. Covarruvia Practic. cap. 23. n. 5. Damhuderii Prax. rer. Criminal. cap. 35. à n. 1. & aliorum, reum plenè convictum, insuper habità ejus inficiatione, condemnari posse, meritò statuentium; quòd aliquin in cujusvis potestate foret, à mortis pœna se eximere persistendo in tormentis, magnò detrimentò Reipublicæ, cujus interest, maleficia non manere impunita, c. Ut sama 35. de Sen. excom. § 1. Ita vulneratus 51. §. 2. v. Quod si quis, ff. ad L. Aquil.

Ne autem ad eruendam veritatem & justitiæ rectam administrationem publicè utilissimùm & sæpe omnino necessarium torturæ remedium in abusum transeat & crudelitatem, ad illud à rerum Criminalium peritis & DD. requiritur Primò; ut causa non sit merè Civilis, sed annexum habeat crimen, sicut sæpe habent mercatorum, ut vocant, Fallitorum & Bancarottorum: & crimen sit atrox & capitale, l. Edictum 8. ff. de Q. 2. cui imponenda veniat mortis vel alia pœna corporis afflictiva, quæ in communi hominum æstimatione gravior sit relegatione vel incarceratione solum temporanea, multùmque excedat ipsam torturam. Ratio est; quia non graviore pœnâ procedendum est contra reum non convictum, quàm infligenda esset ejus convicti condemnatione; quid enim prodesset reo per tormentorum patientiam se purgasse, si tantumdem passus est in tormentis, quantum subiturus fuisset, si legitime convictus, aut crimen spontè confessus fuisset.

Secundò; ut rei persona à tortura non sit exempta: sicut juris privilegiò exempti sunt impuberes, l. De minore 10. pr. ff. de Q. 2. furiosi & amentes tempore furoris

furoris & amentia actualis: senes viribus ita imbecilles; ut tormenta sine periculo sustinere, aut memoriâ ita debili; ut rei à se vel alio gesta verisimiliter non meminerint. *l. Si quis 3. §. 7. ff. ad S. C. Syllan. valetudinarii, quibus tortura mortem aut irreparabile damnum in valetudine allatura timetur arg. §. cit. femina pragnans, l. Pragnantis 3. ff. de Pœnis, personæ illustres & præstantes nobilitate vel militiâ clari, l. Edictum cit. l. Milites 8. pr. & l. Duo 11. C. de Q. Q.*

10. Tertiò; ut constat de corpore delicti, v. g. verè occisum hominem, cujus necis inhumulatur, qui torturæ est subjiciendus, *l. 1. §. 24. ff. ad S. C. cit. & Constitutio pœnalis Carolin. Art. 6. cum de eo constare necesse sit, antequam procedatur ad inquisitionem quoad personam specialem, Farinac. Prax. Criminal. q. 2. n. 6.*

11. Quartò; ut præcedant quædam criminis indicia & argumenta, quibus reus prudenter suspectus judici reddatur, *l. Unius 18. §. 2. & l. fin. ff. de Q. Q.* Ratio est; quia, si nullis indicis gravatus torqueri posset, Criminale judicium à quæstionibus inchoare liceret, contra *Reg. propositam & Constitutiones Imperiales Augusti & Hadriani l. 1. pr. & §. 1. ff. de Q. Q.*

12. Quintò; ut delictum aliter nequeat plenè probari; quia tortura, tanquam veritatis investigandæ medium, introducta est in subsidium aliarum probationum deficientium, *l. Divus Pius 9. pr. ff. de Q. Q.*

13. Sextò; ut in tortura procedatur gradatim, & iudex reum ad veritatis confessionem inducere primò conetur verbis adhortatoriis: dein torturæ comminatione eum interroget: & si ista quoque non proficiat, tum demum ad torturam actualem procedat; quia ratio Naturalis dicit, mitiora remedia priùs tentanda, quam ad severiora deveniatur.

Septimò; ut, cum ejusdem delicti plu-

res sunt complices, is primò torqueatur, qui indicis ac præsumptionibus præ cæteris est gravatus ac suspectus, constituit *Carol. Art. 46. & si æquè gravati ac suspecti omnes sunt, is à quo criminis confessio & veritas faciliùs obtinenda iudicatur, l. 1. cit. §. 12.*

Octavò; ut reus servetur illæsus & non inutilis reddatur: ex quâ causa reos aliquando ultra tempus, quò *Pater & Ave* vel *Psalmus Miserere* recitari potest; & in quocunque etiam enormissimo crimine ultra horam torqueri, & horæ plus quàm ejus quadrantem addi non faciliè posse & consuevisse testis est *cit. Farin. q. 38. n. 54. quocum hæcenus deducta aliâque torturam spectantia plenâ manu dabant Clarus cit. q. 64. Gomez Tom. 3. Var. cap. 13. 1016, Haunold. Tract. 3. cit. à n. 355. & ante hunc Carpozovius Practic. Crimin. p. 3. à q. 117.*

Porro iudicem, ad rei torturam contra Jus procedentem, gravissimè delinquere, & indebitè torto ad injuriæ & omnis damni resarcitionem teneri, res est omnino explorata. Quodsi aliquem dolosè & sine sufficientibus indicis, itaque torqueat, ut moriatur, homicidii perpetrati reus habetur *l. 1. §. 1. & l. Lege 4. pr. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Clarus q. 64. cit. pr.*

Si citra mortem & læsionem reum Jure exemptum, vel non exemptum sine præviis indicis, vel cum excessu, vel non servatò ordine torserit, à torto conveniri potest actione injuriarum, *l. Nec magistratus 32. ff. de Injuriis*: quam non annuam, sed perpetuam esse, cum Manzio tradit *Haunold. Tract. cit. n. 464.* quèd, cum actionem perpetuam habeat verberatus & pulsatus, multò magis ea competere debeat injustè torto. Eidem actionem legis Aquiliæ utilem competere, DD. desumunt ex *l. Liber 13. pr. ff. ad L. Aquil.*

Z z z

ad recu-

ad recuperandos sumptus & lucrum cessans ob torturam. Ultra satisfactionem, indebitè torto præstandam, iudicem à superiore pro excelsis qualitate puniendum, patet ex *cit.*, Constitut. Carol. *Art. 61.*

REGVLA VII.

Quidquid in Sacratibus DEO rebus & Episcopis injustè agitur, Sacrilegium reputatur; quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

SUMMARIUM.

1. Regula sensus & definitio Sacrilegij.
2. Quod committitur personæ DEO dicata.
3. Loci Sacri aut Religiosi.
4. Et rei Ecclesiastica cuiusvis violatione.

1. **R**egula hæc explicatius traditur *can. Nulli, 12. q. 2.* eoque & sequentibus textibus enumerantur varia exempla Sacrilegij: cuius generatim sumpti à S. Thoma *2. 2. q. 99. art. 1. & 9.* tradita & à cæteris DD. recepta definitio & præsentis Regulae sensus est, *Sacrilegium est rei DEO sacra violatio seu lesio.* in qua

2. Rei Deo sacra nomine veniunt Primo personæ per sacram Ordinationem, ut clerici; vel, ut sexus utriusq; Religiosi, per Religionis solennia aut simplicia Paupertatis, Castitatis & Obedientiæ vota, in Religione à sede Apostolica approbata edita, Divino cultui mancipatæ, aut, ut Novitii, mancipatæ: in quas Sacrilegium committitur violentâ & injuriosâ manûs injectione, *can. Si quis suadente, 17. q. 4. tit. 39. à n. 72.* explicato: pertractione ad forû Seculare & Secularis jurisdictionis in

earum usurpatione, *can. Si quis 45. can. Si quis clerico 46. Sc. 11. q. 1. c. Nullus 2. c. Si diligenti 12. de Foro compet. Sc.* de qua *Lib. 2. tit. 2. art. 10.* vectigalium & tributorum impositione, exactioneque, *c. Non minus 4. c. Adversus 7. de Immunit. c. 1. c. Clericis 3. ibidem in 6. Sc. de qua Lib. 3. tit. 49. à n. 186.* est actum: fornicatione, aliave turpitudine in corpore exercitâ, *can. Virginibus, 27. q. 1. S. Thomas cit. art. 3. ad 3. & Palao Tract. 17. disp. 2. p. 3. §. 1. n. 2.* Vide dicta supra *Tit. 16. à num. 66.*

3. Secundò loca Sacra: ut sunt Ecclesiæ, Sacella, Oratoria &c. ad peragendum SS, Missæ sacrificium, Sacramenta ministranda & obeunda officia Divina per consecrationem, benedictionem aut his præviam deputationem Ecclesiasticam ordinata, *c. Cum Ecclesia 5. c. Ecclesia 9. de Immunit. Eccles. Sc.* Quibus accedunt Monasteria, aliæque domus Regulares, Hospitalia & cætera loca Religiosa, hoc est, ad Religionis, Pietatis & Misericordiæ opera exercenda Episcopali aliave auctoritate Ecclesiasticâ erecta & deputata, *c. Ad hoc 4. de Relig. domib. Sc.* in quæ Sacrilegium committitur reorum ad ea confugientium extractione aliave eorum Immunitatis violatione, *can. Frater 9. can. Si quis 20. junctò §. Sacrilegium, can. Quisquis, 21. Sc. q. 4. cit.* per tradita *Lib. 3. tit. 49. à n. 174.* Ecclesiæ pollutione, *Lib. 3. tit. 40. à n. 31.* explicatâ, exercitiò jurisdictionis secularis contentiosæ, nundinarum & mercatus in iis celebratione, prophanarum comædiarum in iis exhibitione &c. ut dictum *cit. Tit. 49. à n. 2.* Violentâ effractione, incendiò, despoliatione &c. de quibus actum supra *Tit. 17. à num. 40.*

4. Tertiò, res Deo sacratæ: quarum tria genera sunt. Primum constituunt Sacramenta, quorum indignâ tractatione Sacrile-

Sacrilegium committi, res est omnino explorata. Secundum complectitur vasa & quaecumque Ecclesiae suppellectilem, interveniente consecratione vel benedictione ad DEI cultum ordinatam; quæ, cum Divino cultui deserviat, ejus indigna tractatio cedit in injuriam Dei & contra omne dubium sacrilega est. Eadem ratio est sacrarum Reliquiarum, imaginum Dei & Sanctorum: si, quatenus familiares & peculiare amici Dei sunt, irreverenter habeantur, Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 45. n. 17.* & Suarez *Tract. 3. de Relig. lib. 3. cap. 6.* Ad tertium genus pertinent res seu bona temporalia mobilia & immobilia juraque Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque sacrorum & Religiosorum locorum; quorum etiam defraudatione, injusta invasione, occupatione, ablatione, usurpatione Sacrilegium committi, liquet ex *can. Sunt qui 3. can. Sacrilegium 4. can. Omnes 5. Et. q. 4. cit.* Ratio est; quia etiam hujusmodi res aliquo modo sacræ & ad Dei cultum ordinatæ sunt, quatenus ad Ecclesiae fabricam conservandam reparandamque, ad paranda, quæ ad Sacrificia & divina Officia ritè peragenda necessaria sunt, ad salaria & sustentationem Ecclesiae ministrorum sunt destinata, S. Thomas *cit. art. 3. cit.*, Lessius *n. 18.* & Palao *n. 9.*

REGVLÀ VIII.

Qui ex Timore præceptum facit, aliter quam debet, facit: & ideo jam non facit.

SUMMARIUM.

1. Regula difficultas.
2. Præceptum timore Filiali, Servili vel Mundano,
3. Et quoad substantiam tantum impleri potest.

4. Conciliatio Regula cum Fidei doctrina,
5. Et verum ejus sensus.

Regulæ huic in speciem adversatur S. Synodus Trident. *sess. 6. cap. 6.* gehennæ timorem ad impii justificationem concurrere, asserens magisterio Veteris & Evangelicæ legis; cum *Initium sapientiæ timor Domini sit*, Ecclesiastici *cap. 1. v. 16.* & ad præceptorum suorum observantiam eò nos moveri Deus voluerit in Moisaica, *Quid dominus Deus tuus petit à te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum*, & *ambules in viâ ejus*, Deuteron. *cap. 10. v. 12.* & Nova seu Gratæ Lege, *Time te, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*, Lucæ *cap. 12. v. 28.*

At revera nec Divina Oracula nec definitio Synodalis Regulæ huic adversatur: ut planè constabit, si discrimen statuatur,

Imprimis cum D. Thoma *2. 2. q. 19. art. 2.* Suarez *de Virtut. Theolog. Tract. 2. disp. 1. f. 4. à pr.* & Laiman *Lib. 5. tract. 6. cap. 1. n. 10.* inter triplicem Timorem Filialem, servilem & Mundanum: quorum primò seu Filiali præceptum implens & à peccato abstinens, sicut bonus filius patris, sic ipse Dei, summi & infiniti Boni offensam veretur: qui timor fundatur in Charitate, cujus est actus. Alterò & Servili timore ductus id præstat; quòd præcepti violatio & peccatum pœnæ à Deo infligendæ afferat reatum: qui timor, licet, cum rationem causæ solùm impulsivæ habet, honestus & laude dignus sit, secundum *V. 16. 12. & 28. & cap. 6. cit.* cum sit actus Spei Theologicæ, quæ & bonorum à Deo provenientium consecutionem & malorum ab eo infligendorum aversionem speramus: malus tamen esse potest, estque, si pœnarum infernalium me-

Ium metus impletionis præcepti & fugæ peccati motivum finale sit ac principale: ut, si infernus non esset, peccandi voluntatem quis haberet. Postremò seu Mundanò timore coactus ad legis impletionem movetur & à transgressione abstrahitur solò metu pœnæ ab hominibus infligendæ: ut Laiman *cit. n. 10.* vel, ut *arr. cit.* S. Thomas vult, metu amittendi bona mundi, opes, famam, vitam &c.

- Deinde inter præcepti impletionem quoad substantiam duntaxat, & cum merito apud Deum: quarum prior res præcepta præcisè actu humanò seu voluntariò & liberò, etiam malò, ponitur: posteriori vero ponitur per actum humanum moraliter bonum & virtuosum, Deòque placentem & meritorium. Unde

3. Expedita est conciliatio propositæ Regulæ cum lege Divina & definitione Synodali; cum ille de timore Humano aut merè Servili, habente rationem causæ finalis ac principalis, & de impletionem præcepti quoad nudam actûs substantiam: Tridentinum autem & S. Scripturæ textus de timore Servili, habente rationem causæ solùm impulsivæ, aut Filiali: & de impletionem præcepti cum merito sint exaudiendi. Quare

- Regulæ sensus verus est, *Qui actum præceptum facit ex timore mundano, aut merè servili ita constituto; ut penarum metus impletionis præcepti non sit causa solùm impulsiva, sed finalis, conjuncta cum voluntate peccandi, si infernus non esset, id aliter, quàm debet, facit.* Ratio est; quia id cum peccato, & sine ullo apud Deum merito facit. Idem ferè statui potest de intentione; cum, qui rem præceptam vg. auditionem Missæ exequitur malâ intentione, id aliter, quàm debet faciat; quia id facit cum peccato & sine merito apud Deum. Unde hi tales à S. Augustino, præceptum non facere, dicun-

tur; quòd, id merè serviliter aut cum mala intentione facientes; perinde quoad meritum habeantur, ut id non facientes.

REGVLA IX.

Defleat peccator; quia offendens in Uno factus est Omnium reus.

SUMMARIUM.

1. *Difficultas Regula,*
2. *Restringenda ad effectus peccati negativos,*
3. *Verus ejusdem sensus,*
4. *Et interpretatio altera,*
5. *Dogmate Apostolico confirmatur.*

Difficilis hæc Regula primò occursum apparet; cum blasphemias non semper periuri, nec raptores, homicidæ, aut fures, adulteri semper sint: & blasphemias, perjurii, rapinæ, homicidii, furti & adulterii peccata non specie duntaxat, sed genere, sive ut Philosophi loquuntur, non solò numero, sed specie differre: eorùmque unum alterò, plura unò graviora esse, majorèque pœnam promereri, inficias ire aut vocare in dubium, Orthodoxorum nemo aufit. Quò ergo Jure aut ratione omnium pronuntiat reus, qui unicum perpetravit?

Argumenti istius vim ut enervarent, Interpretes Regulæ & Apostolicæ sententiæ expositiones varias excogitarunt. Mihi præ aliis satisfaciunt, qui eam restringunt ad effectus peccati negativos, ut sunt privatio amicitiæ Dei, gratiæque sanctificantis & virtutum infusarum, jactura meritorum & præmii vitæ æternæ jurisque ad ea: non de ipsa peccatoris conver-

conversione ad creaturam sive objectum illicitum; cum ad unum se convertens ab alio abhorreere & averti possit: neque de gravitate malitiæ peccati & offensæ Divinæ; cum utique peccatum unum gravius altero sit, Deusque non omnibus æqualiter, sed unò magis quàm alterò, magisque pluribus quàm uno offendatur; neque etiam de pœna sensus; quia quoad hanc ingens tantæque differentia est, quanta est ipsorum peccatorum.

3 Quare sensus Regulæ est, *Peccatum mortale unum committens amicitiam gratiæque divinæ meritò ac præmiò celesti, omnique ad ea jure excidit perinde, ut qui omnia peccata commisit.* Ratio est; quia gratia meritum & huic respondens cœleste præmium totum, omnéque ad ea jus quòvis peccatò mortali amittitur, Lyranus in *S. Jacobi Epist. cap. 2.* & cum *D. Thoma 2. 2. q. 72. art. 1.* Glosa, Vivianus & Wagnerck *ad Reg. cit.*

4 Non displicet etiam interpretatio aliorum, in uno offendentem omnium reum asserentium; quòd, qui insuper habità Dei legislatoris auctoritate unam ejus legem transgreditur, cæteras non servet formaliter, hoc est, spectatâ ratione movente ad legis observantiam; quòd nimirum sit præceptum legislatoris Dei: sed materialiter duntaxat, & ideo solum; quia ita lubet: quò modò cum transgressione unius legis auctoritas Dei, qui omnium conditor est, tota contemnatur, unius transgressor dicitur omnium reus saltem in actu primò, ob insuper habitam auctoritatem, à qua omnes pendunt. Confirmatur hic Regulæ intellectus paritate cum eo, qui unicum articulù Fidei sufficienter propositum negat; talis enim nec cæteros credit fide divinâ, sive, quia eos Deus summè verax revelavit: sed solummodo humanâ, sive, quia ipsi ita videtur; quia unum negandò mo-

tivum formale fidei Divinæ, propter quòd omnes credendi sunt, scilicet; quòd Deus summè verax eos revelârit, jam contempsit.

5 Pro posteriori hac, imò & pro priori Regulæ expositione facit; quòd ad mentem accedant Apostoli *cap. 2. cit.* damnantis errorem Pharisæorum, unius & alterius præcepti transgressione Deum non offendi, asserentium; nisi seu tota vel major ejus pars contemnatur: eisque ad eximendum hunc errorem dogmatis insular opponentis, quòd *Offendens in uno factus sit omnium reus*; quòd secundum priorem charitate, gratiâ, meritò ac præmiò cœlesti excidat, eandemque damni pœnam, quam omnium transgressor, incurrat: vel secundum posteriorem expositionem per unius præcepti divini transgressionem auctoritas Dei legislativa tota contemnatur; ut istius transgressor, sublatò legalis observantiæ motivò, ad omnium transgressionem jam sit expeditus.

REGULA X.

Non potest esse justa Pastoris excusatio, si lupus Oves comedit, & Pastor nescit.

SUMMARIUM.

1. *Regule verborum significatio.*
2. *Ejus sensus variæque.*
3. *Et gravitas muneris Pastoralis.*

Regulæ istius verba non propria, sed metaphoricam habent significationem; cum in ea *Pastoris* nomine Prælati & alii, quibus animarum cura ex officio imminet: nominibus *Ovium & Lupi* illorum cu-

Z z z ;

rum cu-

rum curæ commissi fideles vel diabolus caterique animarum seductores intelligantur. Unde

2. Ad verba propria redactæ Regulæ sensus est, *Prælati & quivis curatus, fidelibus subditis, ab Orthodoxæ fidei veritate in errores, à via virtutis & semita salutis in vitiorum ac perditionis avia, seductorum fraude, abductis & aeternum pereuntibus, quò minus interitum ipsi impuretur, non excusatur prætextu ignorantie, sive quòd, illos in salutis discrimine versari, nescerit: Nisi eorum gesserit curam & labantes confirmandi atque erigendi studis in vitam morisque diligentem investigationem inquisiverit.* Ratio est; quia hæc omittentis ignorantia culpabilis & crassa est; cum sit ejus, cujus notitiam habere ex officio debebat & facillè poterat: cujusmodi ignorantia scientiæ comparatur, *c. fin. de Constitut. in 6.* cum ea, quæ ex officio indagare quis tenetur, scire & scire debere facillèque posse, paria reputentur, *can. fin. dist. 37. c. fin. §. Si quis, de Clandest. despons. & l. Julianus 19. ff. ad SC. Maced.*

5. Vigilare ergo Prælatum & quemvis animarum pastorem, & non sibi tantum, sed universo gregi attendere, oportet; ne, si ipsius oves in errores, in scelera & interitum ruant, miserè pereuntium animas de manibus ipsius Deus requirat. Continud sonet in auribus ejus Divina vox, *Esse vigilans, confirma cætera, quæ moritura, erant,* Apocalypf. cap. 2. v. 3. *Non vidi, Ignoravi,* pudentia excusatio est ejus, cui, ut videat & custodiat, ut dirigat corrigatque, ut errantes in viam Justitiæ reducat & ad salutis portum perducatur, ex officio incumbit: sicut incumbit Pastori animarum, cujus tot, tantæque obligationes sunt; ut, qui sine pastoralis obligatione earum partem tertiam ritè implet, Sanctis merea-

tur connumerari; cum tamen animarum pastor, unâ non impletâ, gehennæ reus fiat. Avilæ hæc, magni quondam spiritualis vitæ Magistri sententia est, non aliena à mente S. Joan. Chrysoctomi in *Acta Apostol.* non veriti dicere, non multos Episcopos salvari; quòd difficillimum sit, tot animarum sibi concreditarum redere rationem.

REGULA XI.

Indignum est & ab Ecclesia Romana Consuetudine alienum, ut pro Spiritualibus facere quis Homagium compellatur.

SUMMARIUM.

1. *Regula difficultas.*
2. *Homagium latè & strictè sumi potest.*
3. *Regula de strictè sumpto procedit.*

Pugnare cum hac Regula videtur I. decisio *c. Gravem 15. de Excess. Præl.* quâ, dum Homagio datæ fidei violatio in clerico beneficiato punitur, ejus præstatio non obsecrè approbari videtur. At videtur tantum: non reipsa pugnat; cum inter Homagia discrimen intercedat: aliòque sensu *c. cit.* ab Honorio III. aliò præsentis Regula à Lucio III. accipiuntur.

Homagii enim nomen bifariam: & 2. aliquando quidem latè sumitur pro juramento Fidelitatis & Obedientiæ, à clericis post dignitatis vel beneficii Ecclesiastici receptionem præstari solitò Episcopis, quibus tanquam propriis Prælati, superioribus ac patribus spiritualibus fidelitas, obedientia & reverentia specialiter debetur pro cura & sollicitudine Pastoralis, *c.*

rali, *c. Nullus 5. de Jurejurando*, & violata vindicatur *c. Gravem cit.* Aliquando verò strictè: quò modò sumpti Homagii nomine venit juramentum, quò alicui tanquam territorii domino spondetur subjectio; ut, qui jurat, ei, cui jurat, tanquam vasallus & quasi homo ipsius obligetur ad certas operas & obsequia temporalia; Homagium enim sic dicitur quasi hominis ligium sit; cum eum liget & obliget illi, cui præstatur, *Glossa in Clement. 2. de Re judic. ubi Panormit. n. 6. Speculat. Tit. de Feudis §. 2. n. 4. & Suarez Lib. 1. de Jurament. cap. 13. n. 34.*

3 Planus nunc & *c. Gravem cit.* decisioni minimè contrarius Regulæ sensus est, *A clerico pro beneficio, istius collatione, nominatione, presentatione exigi homagium propriè dictum; itaque beneficium ejusque collatio &c. commodò & obligatione temporali compensari non potest; quòd utique indignum, à Romana Ecclesia consuetudine & sacrarum rerum conditione alienum ac Simoniacum sit, pro spirituali eive annexo, ut beneficium Ecclesiasticum de eoque provisio sunt, temporale sive munus ab obsequio, cujus rationem ea obligatio habet, exhiberi. Quæ ratio cum hujusmodi Homagium à collatoribus ac patronis, tam Ecclesiasticis quam Secularibus, exigi non posse, evincat, meritò, sicut his, *c. Cum essent 12. sic illis præstitum, c. Ex diligentibus 17. de Simonia* reprobatur: quamvis Prælati jurisdictionem in certi territorii clericum ac populum obtinentibus à clericis beneficia recipientibus præstari valeat Homagium minùs propriè dictum, quò illis reverentia, obedientia, & fidelitas, juramento mediante, promittatur, *c. Gravem cit. c. Nullus 5. de Jurejurando.**

Neque huic Regulæ sensui & cum *c. Gravem cit.* conciliationi adversatur; quòd in sua consecratione Episcopi Papæ

inter cætera jurati promittant, se legatos Apostolicos honorificè tractaturos, & in suis necessitatibus adjuturos, *c. Ego N. 4. de Jurejurando*: quæ temporalium exhibitione implentur; quia, cum ad hæc legatis Papæ exhibenda Ecclesiarum Prælati Jure obligati sint, ea solum Episcopi promittunt, quæ aliunde debita & Jure insunt: ea autem, quæ sic insunt, in juramento exprimi à recipiente spiritua- lia sine labe Simonia possunt, *c. Significasti 4. de Elect. ubi Glossa V. Conditione, Barbosa n. 2. & alii relati supra Tit. 3. n. 27.*

ARTICULUS III.

De Regulis Juris Libri Decretalium VI.

REGULA I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Canonica Institutione obtineri,

SUMMARIUM.

1. *Quid beneficii Ecclesiastici:*
2. *Quid Institutionis,*
3. *Et Canonica nomine intelligatur.*
4. *Sensus Regula, hujusmodi institutionem exigentis,*
5. *Et alios beneficia acquirendi modos,*
6. *Atque ipsam etiam prescriptionem excludentis.*
7. *Verius clerico ista.*
8. *Et communis error circa institutionem suffragatur.*

Beneficium Ecclesiasticum hinc sumitur propriè pro Perpetuo jure percipiendi fructus seu redditus temporales, ratione officii Spiritua-